

Ginter Dzierżon

Figura małżeństwa mniemanego w kanonicznym porządku prawnym (kan. 1061 § 3 KPK)

Ius Matrimoniale 25/3, 19-28

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Ginter Dzierżon
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

Figura małżeństwa mniemanego w kanonicznym porządku prawnym (kan. 1061 § 3 KPK)

1. Wstęp

W regulacjach materialnego prawa małżeńskiego znalazło się odniesienie do występującej już w epoce kanonistyki klasycznej figury małżeństwa mniemanego. W kan. 1061 § 3 KPK, podobnie jak w kan. 1015 § 4 KPK z 1917 r., prawodawca stwierdził: „Nieważne małżeństwo nazywa się mniemanym, jeśli zostało zawarte w dobrej wierze przez jedną przynajmniej ze stron, dopóki obydwie strony nie upewnią się o jego nieważności”.

Wobec takiego zapisu powstaje szereg pytań dotyczących w pierwszym rzędzie waloru tej figury. W tym wypadku bowiem trzeba zapytać: czy w kan. 1061 § 3 KPK idzie jedynie o kwestie terminologiczne? Wydaje się, że tak rozumiał ten zapis M. Żurowski, gdy w swym klasycznym już dziś dziele „Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego” nie opatrzył kan. 1061 § 3 KPK żadnym szczegółowym komentarzem, stwierdzając jedynie lakonicznie, iż „kan. 1061 KPK podaje określenie techniczno-prawne poszczególnych postaci małżeństwa [...]”¹. Takie podejście do treści zawartych w tym kanonie należy uznać za minimalistyczne. Kategoria bowiem małżeństwa mniemanego była przedmiotem zainteresowań nie tylko kanonistyki epok poprzednich, ale stanowi również obiekt zainteresowania współczesnych komentatorów. Wskazują oni, iż posiada ona pewne znacze-

¹ Por. M. ŻUROWSKI, *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Katowice 1987, s. 89.

nie dla funkcjonowania systemu. J. Martín de Agar pisze, że *matrimonium putativum* jest specyficzną formą małżeństwa nieważnego². Trafnie zauważył M. Lòpez Alarcòn, że istota funkcjonowania tej prawnej figury polega na harmonizacji reguły *quod nullum est nullum producit effectum* ze skutkami prawnymi, jakie powoduje tego typu małżeństwo, dopóki uchodzi ono za ważne³. Istnienie małżeństwa mniemanego w kanonicznym porządku prawnym opiera się na presumpcji, że małżeństwo zostało zawarte zgodnie z wymaganiami prawnymi co do ważnego małżeństwa; takie rozwiązanie pozostaje w ścisłym związku z innym domniemaniem o charakterze ogólnym, ujętym w kan. 1060 KPK, w myśl którego „małżeństwo cieszy się przychylnością prawa, dlatego w wątpliwości należy uważać je za ważne, dopóki nie udowodni się czegoś przeciwnego”⁴.

2. Komponenty istotne małżeństwa mniemanego

Z treści kan. 1061 § 3 KPK kanoniści wywodzą następujące elementy istotne figury małżeństwa mniemanego: 1. małżeństwo naprawdę nieważne; 2. zawarte „przed obliczem Kościoła”; 3. w dobrej wierze przez przynajmniej jedną ze stron⁵. W tym kontekście powstaje zasadnicze pytanie: o treść owych komponentów? W niniejszym opracowaniu ze względów metodologicznych kolejność analizy poszczególnych wątków zostanie nieco zmieniona. Zmieniona strukturyzacja pozwoli bowiem czytelnikowi lepiej zrozumieć poruszaną problematykę. Rozpoczną ją rozważania nad problematyką małżeństwa zawartego przed „obliczem Kościoła”.

² Por. J. MARTÍN DE AGAR, *Matrimonio putativo y convalidación automática del matrimonio nulo*, *Ius Canonicum* 41 (2001), s. 296.

³ Por. M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, w: J. OTADUY, A. VIANA, J. SEDANO (red.), *Diccionario general de Derecho Canónico*, t. 5, Pamplona 2012, s. 339.

⁴ Szerzej na temat domniemania skodyfikowanego w kan. 1060 KPK zob. R. CALLEJO, *Persona y institución. El derecho al matrimonio en el c. 1060*, Comillas 2004, s. 30-38.

⁵ Por. F. BERSINI, *Il diritto canonico matrimoniale*, Torino 1994, s. 25; A. D'AURIA, *Il matrimonio nel diritto della Chiesa*, Città del Vaticano 2007, s. 64; J. CASTAÑO, *Legislación matrimonial de la Iglesia*, Salamanca 1994, s. 133.

2.1. Małżeństwo zawarte przed „obliczem Kościoła”

Kluczowym komponentem małżeństwa mniemanego jest jego zawarcie (*matrimonium celebratum*). W kanonistyce klasycznej podkreślano, iż związek małżeński powinien być zawarty przed „obliczem Kościoła” (*coram Ecclesia*). Z wymogiem tym wiązano domniemanie o dobrej wierze⁶. Doktryna ta nie została jednomyślnie przejęta przez komentatorów Kodeksu z 1917 r. Niejednoznaczne rozumienie tej kwestii wynikało zapewne z treści kan. 1015 § 4 KPK z 1917 r., w którym, podobnie jak w kan. 1061 § 3 KPK, skonstatowano jedynie *si in bona fide [...] celebratum fuerit*. Zapis ten budził pewne wątpliwości wśród ówczesnych kanonistów. Stąd też w dniu 26 stycznia 1949 r. wypowiedziała się Papieska Komisja do Autentycznej Interpretacji Kanonów Kodeksu stwierdzając, iż pojęcie *celebratum*, występujące w kan. 1015 § 4, należy rozumieć jako małżeństwo zawarte „przed Kościołem” (*coram Ecclesia*)⁷. Zwrot ten znalazł się również w kan. 4 § 4 motu proprio *Crebrae allatae*, opublikowanego w dniu 22 lutego 1949 r. przez papieża Piusa XII⁸. Oznaczało to zatem, iż małżeństwem mniemanym jest małżeństwo zawarte zarówno w formie kanonicznej, tak zwyczajnej, jak i nadzwyczajnej, przez osoby zobligowane do zachowania tego wymogu, a także związek cywilny zawarty za dyspensą od formy kanonicznej⁹.

W prowadzonych analizach należałoby też zapytać o walor małżeństwa cywilnego osób niezobowiązanych do zachowania formy kanonicznej?; bardziej precyzyjnie należałoby zapytać: czy małżeństwa te podpadają także pod figurę *matrimonium putativum*?

⁶ Por. X. 4, 3, 3; M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 340.

⁷ Por. PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS, *Responsa*, 26 I 1949, AAS 41 (1949), s. 158: „An sub verbo «celebratum» can. 1015 § 4 intelligi dumtaxat matrimonium coram Ecclesia celebratum. R. Affirmative”.

⁸ Por. PIUS XII, Motu proprio *Crebrae allatae*, 22 II 1949, AAS 41 (1949), s. 90. Kan. 4 § 4 miał następujące brzmienie: „Matrimonium invalidum dicitur putativum, si in bona fide ab una saltem parte celebratum fuerit coram Ecclesia, donec utraque pars de eiusdem nullitatis certa evadat”; M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 340.

⁹ Por. A. D’AURIA, *Il matrimonio...*, dz. cyt., s. 64; R. SEBOTT, *Das neue kirchliche Eherecht*, Freiburg 2005, s. 64; A. BERNARDEZ CANTÓN, *Compendio de Derecho matrimonial canónico*, Madrid 2006, s. 48; M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 341.

Odosobniony, w kontekście rzymskiej odpowiedzi pogląd wyraził J. Castaño twierdząc, że małżeństwami mniemanymi są również związki cywilne zawarte przez osoby nie zobowiązane do zachowania formy kanonicznej, gdyż posiadają one fizjonomię prawdziwego małżeństwa¹⁰. Taki sposób interpretacji trzeba uznać za niewłaściwy, ponieważ przytoczoną deklarację Papieskiej Komisji należy traktować jako ustawę ograniczającą swobodne wykonywanie uprawnień; ta zaś, zgodnie z zasadami ujętymi w kan. 18 KPK, podlega ścisłej interpretacji.

Komentatorzy podejmując ten wątek powołują się na wydaną w dniu 12 marca 1929 r. odpowiedź Papieskiej Komisji dla Autentycznej Interpretacji Kanonów Kodeksu, w której odpowiedziano negatywnie na pytanie: czy małżeństwo cywilne może być obciążone przeszkodą przyzwoitości publicznej?¹¹ W doktrynie z treści tej odpowiedzi wywodzi się twierdzenie, iż małżeństwo cywilne nie podpada pod tę przeszkodę, ponieważ z punktu widzenia prawa kanonicznego zawarcie cywilnego związku nie jest uznawane za prawdziwą celebrowanie; z punktu teoretycznoprawnego taki związek jest związkiem nieistniejącym¹². Założenie to kanoniści odnoszą także do figury małżeństwa mniemanego. Zwracają oni uwagę, że skoro zgodnie z odpowiedzią Papieskiej Komisji z 1929 r., jego komponentem istotnym jest celebrowanie „przed obliczem Kościoła”, to związek cywilny nie spełnia tego warunku.

Na marginesie należy dodać, iż podczas prac kodyfikacyjnych za małżeństwa mniemane chciano uznać związki cywilne zawarte z pominięciem przepisów o formie kanonicznej. Popierając tę tezę konsultorzy powoływali się na wspomnianą odpowiedź Papieskiej Komisji z 1949 r.¹³ Odstąpiono jednak od tego zamiaru podczas Zebrania Plenarnego odbytego w 1981 r. Wskazywano bowiem, iż tego typu

¹⁰ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 133: „Pero si se trata del matrimonio celebrado civilmente, por quienes *no están obligados a la forma canónica*, aun cuando ese matrimonio fuese invalido por otra causa, en mi opinión, la celebración civil no sería contraria a la «aparencia de matrimonio», y por tanto, dicho matrimonio sería *putativo*”.

¹¹ Por. PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS, *Responsa*, 12 III 1929, AAS 31 (1929), s. 170.

¹² J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 134.

¹³ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus de iure matrimoniali (Schematis can. 242 – 264)*, Communicationes 9 (1977), s. 130-131.

związek nie jest nieważny w sensie *invalidum*, ale *nullum*. Nie ma on fizjonomii (*apparenza*) małżeństwa ważnego. Z tego też powodu w kanonicznym porządku prawnym nie prowadzi się procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa¹⁴.

Komentatorzy dodają jeszcze, iż prawnego terminu *celebratum* nie można również odnieść do związków fingowanych, zawieranymi np. w przedstawieniach teatralnych, czy też w filmach¹⁵.

2.2. Dobra wiara przynajmniej jednego z nupturientów

Kolejnym warunkiem wymienionym w kan. 1061 § 3 KPK jest zawarcie małżeństwa w dobrej wierze przez co najmniej jednego z nupturientów. W wykładni tej regulacji podkreśla się, że w opozycji do małżeństwa mniemanego stoi usiłowanie zawarcia małżeństwa (*matrimonio attentato*), którego cechą charakterystyczną jest zła wiara¹⁶.

W doktrynie pod pojęciem dobrej wiary rozumnie się subiektywne przekonanie o słuszności i uczciwości działania lub zaniechaniu działania, co obiektywnie jest przeciwne prawu¹⁷. Kanoniści rozważając problem dobrej wiary podkreślają, że w kan. 1061 § 3 KPK idzie o dobrą wiarę w znaczeniu psychologicznym, wynikającą z ignorancji co do przyczyny nieważności, bądź też z błędu co do nieważności¹⁸.

¹⁴ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Acta Commissionis. Relatio complectens synthesim animadversionum ad Em.mus atque Exc.mis patribus commissionis ad Novissimum Schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum cum responsionibus a Secretaria et consultoribus datis*, Communicationes 15 (1983), s. 224; J. HENDRIKS, *Diritto matrimoniale. Commento ai canoni 1055-1165 del Codice di diritto canonico*, Milano 1998, s. 116.

¹⁵ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 133.

¹⁶ BERNARDEZ CANTÓN, *Compendio...*, dz. cyt., s. 48; F. AZNAR GÍL, *Derecho matrimonial canónico*, t. 1, Salamanca 2001, s. 146.

¹⁷ Por. K. HARTELT, *Buena fe*, w: S. HÄRING, H. SCHMITZ (red.), R. BERNET (tłum.), *Diccionario enciclopédico de Derecho Canónico*, Barcelona 2008, s. 99: „La buena fe (*bona fides*) es la convicción subjetiva de la rectitud y honradez de una acción u omisión que objetivamente, es contraria a la ley”.

¹⁸ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 341: „La noción canónica de buena fe es la que se llama buena fe psicológica, o sea, la que deriva de la ignorancia de la causa de nulidad o del error sobre misma [...]”; A. ALBISETTI, *Buena fe*, w: J. OTADUY, A. VIANA, J. SEDANO (red.), *Diccionario general de Derecho Canónico*, t. 1, Pamplona 2012, s. 767.

W figurze, o której mowa, idzie o intencję zawarcia ważnego małżeństwa¹⁹.

Trzeba dodać, że takie subiektywne przekonanie powinno istnieć nie tylko w momencie zawarcia związku, ale powinno ono trwać również po jego zawarciu²⁰. W myśl bowiem założeń zawartych w kan. 1061 § 3 KPK, małżeństwo uznaje się za mniemane, dopóki obydwie strony nie upewnią się o jego nieważności. Według kanonistów, statusu takiego małżeństwa nie zmieniają wątpliwości kontrahentów co do jego nieważności²¹.

Stan ten ulega natomiast diametralnej zmianie, gdy małżonkowie uzyskają pewność co do nieważności. W tej bowiem sytuacji ustępuje dobra wiara co do jego ważności; tym samym przestaje istnieć jeden z kluczowych komponentów małżeństwa mniemanego²². Według J. Castaño, w tym wypadku rzeczą konieczną nie jest wystąpienie pewności absolutnej; wystarcza bowiem pojawienie się pewności relatywnej²³. Nie oznacza to jednak, że gdy małżonkowie subiektywnie uzyskają pewność co do nieważności zawartego związku, to mogą oni zawrzeć nowe małżeństwo. Popierając tę tezę J. Castaño powołał się na kan. 1085 § 2 KPK, w którym postanowiono: „Chociaż pierwsze małżeństwo nie zostało ważne [...], nie wolno dlatego zawrzeć ponownego małżeństwa, dopóty nie stwierdzi się zgodnie z prawem, w sposób pewny, nieważności [...]”²⁴. W tym przypadku zatem konieczna jest decyzja autorytetu kościelnego, orzekająca nieważność zawartego związku²⁴. Według M. Lòpez Alarcóna, trzeba uzyskać deklarację absolutną nieważności²⁵.

Nie można też wykluczyć, iż małżonek (małżonkowie), upewniwszy się o nieważności zawartego związku, mogą poprosić o jego uważnienie bądź to w formie uważnienia zwykłego (kan. 1156-1160 KPK), bądź też w formie uważnienia w związku (kan. 1161-1165 KPK)²⁶.

¹⁹ Por. J. PÉREZ LLANTADA, *Matrimonio putativo (matrimonium putativum)*, w: C. CORRAL SLAVADOR, V. DE PAOLIS, G. GHIRLANDA (red.), *Nuovo dizionario del diritto canonico*, Ciniselo Balsamo 1993, s. 676.

²⁰ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 134.

²¹ Tamże, s. 135.

²² Tamże.

²³ Tamże: „Otra precisión es que no es necesario que la certeza requerida por el canon sea absoluta, basta la certeza *relativa*”.

²⁴ A. D' AURIA, *Il matrimonio...*, dz. cyt., s. 64.

²⁵ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 341.

²⁶ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 135.

2.3. Małżeństwo nieważne

Jak już nadmieniono, małżeństwo mniemane jest jedną z form małżeństwa nieważnego²⁷. W pierwszej części kan. 1061 § 3 KPK prawodawca bowiem stwierdził „Nieważne małżeństwo nazywa się mniemanym [...]”. W wykładni tego kanonu komentatorzy wskazują, iż *matrimonium putativum* stoi w opozycji do małżeństwa ważnego nie tylko w znaczeniu *matrimonium ratum*, ale także małżeństwa ważnego i dopełnionego (*matrimonium ratum et consummatum*)²⁸.

Nie można zgodzić się z poglądem wyrażonym przez J. Castaño, że ustawodawca w kan. 1061 § 3 KPK celowo nie użył terminu *nullo*, ale posłużył się terminem *invalido*, gdyż założył, że związek powinien być celebrowany²⁹. Do takiego wniosku nie można dojść przeprowadzając analizę semantyczną regulacji zawartych w materialnym prawie małżeńskim; w Kodeksie bowiem w tym względzie występuje nieład terminologiczny. Termin *invaliditas* nie oznacza konkretnej postaci nieważności. Oprócz niego w zapisach normatywnych pojawiają się także inne słowa, takie jak np. *nullitas*, czy *irritans*. Pojęć tych nie można z całą pewnością odnieść do konkretnej formy nieważności małżeństwa, a tym bardziej do jego celebracji³⁰.

Rzeczą wręcz niemożliwą staje się wyczerpujące wyliczenie w sensie pozytywnym różnych postaci małżeństwa, które byłyby małżeństwami mniemanymi. W literaturze przedmiotu wskazuje się natomiast na przypadki nieważnych związków, które z całą pewnością nie podpadają pod tę figurę.

Poruszając ten problem J. Martín de Agar zwrócił uwagę, iż w systemie kościelnego prawa małżeńskiego pojawiają się małżeństwa nieważne z powodów – jak to określił – „czysto technicznych” (*meramente técnico*). Taka sytuacja mogłaby mieć miejsce w przypadku wystąpienia u nupturienta ignorancji co do istnienia przeszkód zrywających. Należy przypomnieć, że zgodnie z rozwiązaniami systemowy-

²⁷ Por. W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1061 KPK*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 3/2, Poznań 2011, s. 237.

²⁸ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 133.

²⁹ Tamże. Autor ten stwierdził: „El hecho de que el canon no use el término *nulo* sino *invalido* demuestra que el matrimonio debe haberse «celebrado» y por tanto, tener apariencia de validez”.

³⁰ Por. G. DZIERZON, *Niezdolność do zawarcia małżeństwa jako kategoria kanoniczna*, Warszawa 2002, s. 54.

mi, ignorancja co do ustaw unieważniających lub uniezdalniających nie przeszkadza ich skuteczności (kan. 15 § 1 KPK)³¹. Przytoczona reguła interpretacyjna przeważa nad dobrą wiarą, o której mowa w analizowanym kan. 1061 § 3 KPK. W tym wypadku więc nie można mówić o małżeństwie mniemanym.

Za takie też nie można uznać zawartych związków nieważnych charakteryzujących się najbardziej radykalnym stopniem nieważności. Kanoniści zaliczają do nich związki osób tej samej płci oraz związki nieformalne³². W pierwszym przypadku ich nieważność wynika z najbardziej radykalnej formy niezdolności do zawarcia małżeństwa, jaką jest niezdolność do zawarcia małżeństwa heteroseksualnego³³; w drugim wypadku natomiast brak jest elementu konstytutywnego aktu prawnego, jakim jest konsens stron (kan. 124 § 1 KPK)³⁴. Należy przeto zauważyć, iż w odniesieniu do przytoczonych hipotez nie wchodzi w grę dobra wiara nupturientów.

W opinii M. Lòpez Alarcóna, małżeństwem mniemanym nie jest również małżeństwo zawarte pod wpływem przymusu fizycznego (kan. 125 § 1 KPK)³⁵. Należy zgodzić się z twierdzeniem A. Albisetiego podkreślającego, iż zawarcie związku w tak specyficznych warunkowaniach trudno uznać za zawarcie małżeństwa w dobrej wierze³⁶.

3. Skutki zawarcia małżeństwa mniemanego

Zawarcie małżeństwa mniemanego niesie za sobą ściśle określone następstwa prawne. Większość z nich ma charakter trwały; istnieją one także wówczas, gdy nastąpi orzeczenie nieważności zawartego związku. Trafnie zauważył wspomniany już M. Lòpez Alarcòn, iż w tym wypadku nie znajduje zastosowania wspomniana już zasa-

³¹ Szerzej na ten temat zob. G. DZIERŻON, *Ignorancja i błąd a skuteczność ustaw unieważniających oraz uniezdalniających w kanonicznym porządku prawnym (kan. 15 § 1 KPK)*, w: S. GODEK, D. MAKIELA, M. WILCZEK-KARCZEWSKA (red.), *W kręgu nowożytnej i najnowszej historii ustroju Polski, Księga dedykowana Profesorowi Marianowi Kallasowi*, Warszawa 2010, s. 733-740.

³² M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 341.

³³ G. DZIERŻON, *Niezdolność...*, dz. cyt., s. 101-108.

³⁴ Tamże, s. 45-47.

³⁵ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 341.

³⁶ A. ALBISETTI, *Buena fe*, art. cyt., s. 766-767.

da, w myśl której *quod nullum est nullum producit effectum*³⁷. Według tego hiszpańskiego kanonisty, aplikacja tej reguły byłaby niesprawiedliwa zwłaszcza w odniesieniu do sytuacji dotyczących stanu osób³⁸.

W pierwszym rzędzie skutki zawarcia małżeństwa mniemanego dotyczą pochodzenia dzieci. Za dzieci prawego pochodzenia uznaje się m.in. dzieci narodzone z takiego związku (kan. 1137 KPK)³⁹. Ponadto, dzieci nieprawego pochodzenia uzyskują prawość pochodzenia poprzez zawarcie małżeństwa mniemanego (kan. 1139 KPK)⁴⁰. Zdaniem komentatorów, raczej prawne takich rozwiązań wynikają z faktu, że małżonek, który zawarł małżeństwo w dobrej wierze, żyje w subiektywnym przekonaniu, że wyraził ważny konsens małżeński (kan. 1157 KPK)⁴¹.

Kolejne następstwo wynikające z wystąpienia małżeństwa mniemanego wiąże się z zaistnieniem przeszkody przyzwoitości publicznej (kan. 1093 KPK). W regulacji tej bowiem postanowiono, iż tego typu ograniczenie powstaje m.in. z nieważnego małżeństwa po rozpoczęciu życia wspólnego przez strony⁴².

J. Castaño w swym „Komentarzu” wymienił jeszcze zamieszkanie. Zawierający bowiem małżeństwo w dobrej wierze mogą je nabyć zarówno poprzez zamieszkanie dobrowolne, jak i zamieszkanie na mocy samego prawa (kan. 104 KPK)⁴³.

4. Zakończenie

Zaprezentowana figura małżeństwa mniemanego nie jest figurą nową. Została ona wprowadzona w epoce kanonistyki klasycznej w kontekście rozważań nad małżeństwami kazirodczymi. Z aspektu doktrynalnego, *matrimonium putativum* stanowi wyjątek od rozwią-

³⁷ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 342.

³⁸ Tamże.

³⁹ J. HENDRIKS, *Diritto matrimoniale...*, dz. cyt., s. 116.

⁴⁰ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 342.

⁴¹ Tamże.

⁴² A. D'AURIA, *Il matrimonio...*, dz. cyt., s. 64; K. BOCCAFOLA, *Gli impedimenti relativi ai vincoli etico-giuridici tra le persone: affinitas, consanguinitas, pubblica honestas, cognatio legalis*, w: BONNET, C. GULLO (red.), *Diritto matrimoniale canonico*, t. 1, Città del Vaticano 2002, s. 565; P. PELLIGRINO, *Gli impedimenti relativi ai vincoli etico-giuridici tra le persone nel matrimonio canonico*, Torino 2002, s. 89.

⁴³ J. CASTAÑO, *Legislación...*, dz. cyt., s. 135.

zań generalnych związanych z małżeństwem nieważnym⁴⁴. Zasadniczym źródłem istnienia tej figury jest intencja zawarcia małżeństwa ważnego przez nupturientów. Założenie to jednak opiera się na domniemaniu pozostającym w ścisłym związku z domniemaniem o charakterze generalnym ujętym w kan. 1060 KPK⁴⁵. Faktycznie zatem małżeństwo, o którym mowa, jest nieważne; subiektywnie natomiast uważane jest za ważne⁴⁶. Funkcjonowanie tej figury w kanonicznym porządku prawnym służy ochronie instytucji małżeństwa⁴⁷. Jednym bowiem z celów stanowienia prawa jest zabezpieczenie ładu społecznego. Dlatego też prawodawca, opierając się na fikcji prawnej, legitymizuje potomstwo narodzone z takich małżeństw.

The Figure of Putative Marriage in Canonical Legal Order (can. 1061 § 3 CIC)

Summary

The author of the article focused his attention on the figure of putative marriage (can. 1061 § 3 CIC). The analyses he carried out show that a putative marriage is an exception from general solutions concerning invalid marriages. The basic assumption of a putative marriage is the intention to contract a valid marriage. This assumption is based on a presumption remaining in a close relation with a presumption of a general nature included in can. 1060 CIC. The marriage under discussion is actually invalid although subjectively it is considered valid. The functioning of the figure of putative marriage in canonical legal order helps to protect the institution of marriage.

⁴⁴ M. LÓPEZ ALARCÓN, *Matrimonio putativo*, art. cyt., s. 339.

⁴⁵ J. PÉREZ LLANTADA, *Matrimonio putativo...*, dz. cyt., s. 676.

⁴⁶ F. AZNAR GÍL, *Derecho matrimonial...*, dz. cyt., s. 146.

⁴⁷ Por. M. KEISER, *Die gute Glaube im Codex Iuris Canonici*, München 1965, s. 117.